

**HE LLEGIT
NO SÉ ON**

**EVA
PIQUER**

**Per què coi vols
ser feliç**

Val molt la pena refugiar-se en el llibre de memòries de Jeanette Winterson: és honest, addictiu, esplèndid

**L'art travessa el temps,
ens connecta i ens
acosta a l'eternitat**

“I llavors algú que fa cent o dos-cents o mil anys que és mort ens parla a través del temps i ens diu: «Sé que esteu patint, jo també he viatjat pel mar nocturn, per la fosca nit de l'ànima, també he perdut un fill, he perdut la persona que estimo, han cremat la meua ciutat, jo tampoc tinc res, o jo també tinc esperança». I aquestes veus ens recorden que no estem en un rai aïllat, sols, ara, en el present, sinó que estem connectats amb aquells que es van esforçar per deixar constància dels seus sentiments, les seves emocions, les seves experiències, i ens ho van transmetre. I això és valuós. I aquesta és la raó per la qual l'art no viu en el dia a dia ordinari: perquè s'estén en el temps, és el més proper que tenim a l'eternitat. I no hi ha res d'elitista en el fet de voler connectar amb aquelles altres veus del passat, o amb la gent que escriu ara mateix. És una manera de dir: «Soc un ésser humà, els éssers humans vam inventar el llenguatge, vam inventar la pintura, vam inventar la música». I ens estimo per això, és el millor de nosaltres, perquè no es tracta d'utilitat, no es tracta de diners, no es tracta de quin preu té. Es tracta d'una experiència que ens connecta tant els uns amb els altres i amb la humanitat sencera com amb nosaltres mateixos. Amb el cor que ens bateja, amb els nostres pensaments privats. A la nit, quan no tenim ningú amb qui parlar, hi ha aquella veueta: aquell text, aquell llibre, aquella línia, aquella peça de música. I ens sentim confortats i no estem sols”.

JEANETTE WINTERSON

PERE TORDERA

Jeanette Winterson (Manchester, 1959) va pronunciar aquestes paraules al CCCB el novembre del 2019 i va arrencar l'aplaudiment del públic. Aleshores, l'última tardor prepandèmica, ja feia temps que em sentia connectada amb aquesta autora: l'havia descoberta el 2014 en una llibreria de Londres. El volum autobiogràfic que ella havia publicat el 2011 em va dir llegeix-me i li vaig fer cas amb molt de gust. Ara aquell llibre (honest, addictiu, boníssim) ha sortit en català amb el segell de Periscopi i amb traducció de Dolors Udina, i me l'he tornat a empassar sense ni respirar. El títol, magnífic, fa d'esquer: *Per què ser feliç quan podries ser normal?* És el que va dir a una Jeanette adolescent la seva mare adoptiva quan va saber que s'havia enamorat d'una noia i que al seu costat era feliç. Que per què coi volia ser feliç si podia ser normal.

**El problema dels llibres
és que no saps què és
fins que és massa tard**

A casa de la Jeanette els llibres estaven prohibits. “La mare era pamfletista per temperament i sabia que la lletra impresa encén la sedició i la controvèrsia”. La filla li va preguntar per què no podia tenir llibres i va rebre una resposta per emmarcar: “El problema amb un llibre és que no saps mai què és fins que és massa tard”. Ella va pensar “massa tard per a què” i es va posar a llegir d'amagat, quin remei. “I cada cop que obria les pàgines, em preguntava si aquest cop seria massa tard; un últim glop (gloriós) que em canviaria per sempre, com l'ampolla d'Àlicia, com la poció fantàstica de *Dr. Jekyll i Mr. Hyde*, com el líquid misteriós que determina el destí de *Tristany i Isolda*”.

“La mare –escriu Winterson– no volia que em caiguessin llibres a les mans. No se li va acudir mai que era jo la que queia dins dels llibres, que m'hi ficava a dins per sentir-me segura”. Paradoxalment, la senyora Winterson enviava la filla cada setmana a la biblioteca pública per anar a buscar la seva reserva de novel·les de lladres i serenos. Quan la nena li va recordar que el problema dels llibres era que no saps què hi trobes fins que és massa tard, la mare li va dir que quan saps que el que està a punt d'aparèixer és un cadàver, no tens cap esglai.

Un dia, la mare va cremar tots els llibres que la filla llegia en secret. La venjança: la Jeanette va decidir que en el futur els llibres els escriuria ella mateixa. Sort en vam tenir, doncs, d'aquella foguera. ♦♦

**MINÚCIES
JORDI LLOVET**

Magnanimitat

Un dels passatges més impressionants de la *Iliada* homèrica és la mort d'Hèctor, fill de Príam, rei de Troia, per Aquil·leu de peus lleugers. Aquil·leu ha vist morir el seu millor company, Pàtrocle, mort per Hèctor en batalla, i la seva ira s'ha desfermat contra els troians (cant XVI). Més endavant, ja reconciliat Aquil·leu amb Agamèmnon, decideix cooperar en la contesa (cant XIX). Continua la batussa entre aqueus i troians, i finalment, al cant XXII, Hèctor queda desprotegit fora de les muralles i els déus ja no li fan cap més favor per salvar-li la vida: s'enfronta cos a cos amb Aquil·leu, i aquest el mata. La seva còlera és tan gran, que lliga el cos d'Hèctor al carro i l'arrossega al voltant de la ciutat emmurallada per a escarni dels enemics i desconsol del seu pare, Príam.

Però al cant XXIV, amb un ardit d'aquells que apareixen sovint en Homer, Príam aconsegueix arribar amb un herald fins a la tenda d'Aquil·leu per demanar-li humilment que li entregui el cos del seu fill. Aquil·leu li ofereix un lloc per seure, cortesament; però diu Príam: “No m'invitis a seure, criatura de Zeus, mentre Hèctor jau insepult dins la teua tenda! Lliura'l sense demora per tal que jo el contempli amb els meus ulls”. I Aquil·leu li promet tornar-li el cos del seu fill, que fa rentar i vestir amb tota mena de miraments. Després, Príam demana una treva de dotze dies per honrar les despulles del seu fill, fins a construir un túmul sobre la seva tomba; acabat aquest termini, la guerra continuarà.

WIKIPEDIA

Ve't aquí una de les escenes més corprenedores de la *Iliada*, carregada de magnanimitat. Cap dels dos bàndols en guerra ha oblidat allò que ha passat i cap dels dos no està obligat a demanar perdó, perquè les lleis de la guerra són les que són, a diferència de les lleis en temps de pau entre els pobles.

Aquil·leu podria haver-se venjat de Príam per la mort del seu estimat Pàtrocle, però no ho fa. En diverses ocasions, aqueus i troians han disposat del favor dels déus, que ajuden ara els uns, ara els altres. Però, en aquest cas, cap déu, cap instància superior, no ha determinat la magnanimitat de qui té, en aquella situació, tot el poder a les mans i a l'espasa. Humanament es comporta Aquil·leu, no per cap obligació i menys encara per les lleis de la guerra. Ha estat magnànim, i Príam torna a Troia en llibertat, amb el cos del seu fill, sense haver estat humiliat en cap moment, menys encara amb ànim de venjança. ♦♦

AIXÒ NO CAL DIR-HO

**Les aranyes de Mart són a la Terra
i nosaltres les sentim**

Són les aranyes les que fan aquest soroll. Els metges en diuen acúfens. És com portar un diapasó a dins del cap. De fet, un investigador va proposar que aquest brunzit inexplicable i persistent podria resultar d'haver sentit durant molt de temps un diapasó. Potser hi ha un contagi dels sons, que es transmet dels objectes als humans. No és que les coses ens parlin, sinó que parlen entre elles. Encara més, existeix una literatura dels animals, una escriptura de les plantes. La geolingüística estudia precisament això: les llengües de les comunitats tant vivents com no vivents.

Però la geolingüística constitueix només una de les tres extraordinàries disciplines que integren aquest llibre ple de misteri, aquest assaig de ciència-ficció

que es diu *Autobiographie d'un poulpe* (Actes Sud, 2021), obra de la filòsofa belga Vinciane Despret. Així, tenim també la therolingüística, terme que va idear la reconeguda escriptora Ursula K. Le Guin. Justament és dins d'aquesta categoria on s'investiga la producció escrita dels animals i de les plantes, que adopta formes literàries inèdites, ben lluny d'allò que els humans anomenem novel·la, relat...

L'apartat dedicat a la criatura que dona títol al llibre, el pop, relata el cas d'uns pescadors de les calanques de la Costa Blava que van trobar unes deixalles de ceràmica que mostraven fragments d'una escriptura desconeguda. La tinta utilitzada semblava la d'un pop (no pas d'un calamar), i tots els textos, a priori, podrien ser obra d'un únic autor, encara

que s'advertien variacions cal·ligràfiques entre els fragments. Hauria de ser un músic invident qui, fa quaranta anys, veïés una vida secreta a la natura al marge de la intel·ligència humana. Tot seguidor de Stevie Wonder sap que els seus discos parlen de la vida secreta de les plantes, de visions interiors i de la música del cervell. La tercera disciplina que sustenta aquest treball de Vinciane Despret és la theroarquitectura, que estudia els animals com arquitectes simbòlics, des dels ruscs de les abelles fins a la femta cúbica del wombat. Al capítol dedicat a la recerca sobre els acúfens, l'autora explica que el que sentim és la comunicació entre les aranyes de certa espècie. Això també ho va veure un altre músic, que es deia David Bowie. ♦♦

**JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR**

